

Υπηρέτριες και μοδίστρες: επαγγελματικές ομάδες με αυξημένη αυτοκτονική συμπεριφορά στην Ελλάδα στα τέλη 19ου - αρχές 20ού αιώνα

Στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αι., με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και την επέκταση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, οι γυναίκες των λαϊκών στρωμάτων εισέρχονται στην έμμισθη εργασία. Ως εκ τούτου, το γύρισμα του αιώνα που προοιωνίζεται την ανάδυση του σύγχρονου κόσμου, φέρει μαζί του και τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία της οικονομικά αυτόνομης γυναίκας. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι η γυναίκα της εργατικής τάξης είναι η πρώτη - και πρόωρα- χειραφετημένη. Ωστόσο μια τέτοια διατύπωση έρχεται σε αντίθεση με τους περιορισμούς της πραγματικότητας: αν και κερδίζει κάποιες ελευθερίες, αυτές υπονομεύονται από το υποβαθμισμένο και συντηρητικό περιβάλλον στο οποίο κινείται, αν και κατακτά πρώτη τους δρόμους, η πόλη εκλαμβάνεται ως ένα επικίνδυνο μέρος για την ίδια και κυρίως για την ηθική της, μιας και στα αστυνομικά δελτία των εφημερίδων πρωταγωνιστεί σε υποθέσεις σωματεμπορίας, απαγωγών, βιασμών και αυτοκτονιών.

Τα περιστατικά αυτά δεν είναι ασύνδετα μεταξύ τους, αποτελούν διαφορετικές εκφάνσεις του ίδιου προβλήματος, ωστόσο θα επικεντρωθούμε στις αυτοκτονίες. Γενικότερα η ελληνική κοινωνία προβληματίζεται από τις σχεδόν καθημερινές αυτοκτονίες εκείνης της περιόδου, τις αντιμετωπίζει όμως εν μέρει και με μια ρηχότητα, ως μια «μόδα» των καιρών. Η συχνότητά τους δε είναι τέτοια που ο Τύπος τις βαφτίζει «επιδημίες», όπως και κάθε άλλη κοινωνική παθογένεια που ξεσπά και έχει κάποια διάρκεια. Παρόλο που οι μεγάλοι χαμένοι στους αριθμούς των αυτοκτονιών είναι οι άνδρες, οι γυναίκες δεν έχουν ασήμαντη αριθμητική παρουσία. Το φαινόμενο φυσικά δεν είναι μόνο ελληνικό, ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο συγκεντρώνονται δεδομένα, εκπονούνται στατιστικές και μελέτες και υφίσταται γενικότερα ένας δημόσιος διάλογος γύρω από το θέμα.

Ελλείψει επίσημων στατιστικών και ερευνών στην Ελλάδα, βασιζόμαστε σε αστυνομικά δελτία εφημερίδων της εποχής για να καταγράψουμε χαρακτηριστικά και τάσεις του φαινομένου. Μια από αυτές είναι ότι από τις γυναίκες που εργάζονται, πρώτα οι υπηρέτριες και ύστερα οι μοδίστρες -δηλαδή οι γυναίκες που θεωρούνται χειραφετημένες- παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αυτοκτονική συμπεριφορά. Αυτή η παρατήρηση, πέρα από την αντίθεση που ενέχει, εγείρει και κάποια ερωτήματα, όπως α) ποιες είναι οι αιτίες του φαινομένου και αν είναι κοινές και για τις δύο επαγγελματικές ομάδες, β) γιατί άλλες εργαζόμενες γυναίκες, όπως οι δασκάλες ή οι εργάτριες των εργοστασίων, σημειώνουν σχεδόν μηδενικούς αριθμούς αυτοκτονιών και τέλος γ) πώς ερμήνευε η τότε κοινωνία αυτές τις αυτοκτονίες. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να δώσει στα παραπάνω απαντήσεις, όπως και να επιχειρήσει μια εκ νέου κοινωνικο-ταξική προσέγγιση του φαινομένου.